

ROMANCE, GERMANIC, AND OTHER LANGUAGES

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-1-45>

ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗОВИХ ДІЄСЛІВ З ПОСТПОЗИТИВАМИ В СЕМАНТИЦІ ЕМОЦІЙНОСТІ

Бобер Н. М.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри германської філології Інституту філології
Київського університету імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Фразеологізми та фразові дієслова відіграють важливу роль в англійській мовній системі та активно досліджуються лінгвістами, адже їх кількість постійно зростає та завдяки ним мова стає ще більш багатшою, різноманітнішою та експресивною. У сучасній лінгвістиці існують різні тлумачення поняття «фразове дієслово», адже ця мовна одиниця глибоко досліджується вченими, існує багато класифікацій та типологій. За визначенням С.В. Григор'єва [3], фразове дієслово є сполученням дієслова з прислівниковою або прийменниковою часткою (інколи з двома), що становить повне та єдине семантичне та синтаксичне ціле.

Постпозитив є компонентом фразового дієслова, відображає граматичну схему концептуально-комбінаторного їхнього конструювання, яке відбувається за допомогою механізмів концептуальної інтеграції і є водночас як інноваційним, так і традиційним.

Все більшу зацікавленість та дискусію викликає питанням наскільки подібні лінгвістичні одиниці в англійській мові є продуктивними для характеристики емоційних станів людини [1, с. 17], серед яких базовими є «здивування», «сум», «гнів», «страх», «провина», «інтерес», «радість», «відраза» [1, с. 8]. Однією зі сфер лінгвістики, що вивчає проблематику фразових дієслів з постпозитивами з позначенням емоційності, є когнітивна лінгвістика. Вчені-представники когнітивної граматики К.С. Голубкова, С. Ліндер відносять напівідеомаітичні фразові дієслова англійської мови, розглядаючи їх як комбінацію двох повноцінних компонентів. Їх значення накладаються один на одного та формують нове значення у складі цілої фразової сполуки [2]. Процес утворення фразових дієслів в англійській мові відповідає загальній тенденції розвитку мови. В основі цієї тенденції лежить семантичний аналіз, який

полягає в тому, що кожен окремих елемент складної ідеї виражається окремим словом. Лінгвіст Л. П. Сміт вважає, що фразові дієслова відповідають префіксальним дієсловом синтетичних мов, наприклад *fall out* – *excidere, ausfallen*. У цих поєднаннях дієслово повинно бути обов'язково справжнім англійським, а ось про характер другого компонента існує декілька думок. Так, А. В. Кунін вважає, що другий компонент є якимось неповноцінним словом, яке перебуває на півдорозі між морфемою і лексемою; в цьому випадку, однак, поєднання подібного типу також виявляється десь між словом і словосполученням. Так а що саме є другим компонентом фразових дієслів? Щодо цього питання вчені мають діаметрально протилежні погляди, що пояснюється надзвичайною складністю та протиріччям саме проблеми [1]. За думкою Смирницького, компоненти фразеологічних одиниць можна та треба вважати словами, але лише специфічно вживаними [1]. З думкою Смирницького співпадають погляди Н. Н. Амосової, що другий компонент – самостійне слово, яке виконує функції службової частини мови. А. В. Кунін вважає, що фразеологічні одиниці становлять сполучення слів, компоненти яких настільки пов'язані між собою, що значення цілого не виводиться із сукупності значень його компонентів.

Емоційна сфера вважається однією з найскладніших систем концептуального світу людини. У гуманітарних науках загалом і в лінгвістиці зокрема вивченню цієї системи стали приділяти більше уваги, в результаті чого виник новий науковий напрям – емотологія (емотіологія, емотивна лінгвістика) [1, с. 56]. Основною проблемою в емотіології залишається питання визначення принципів і критеріїв для диференціації двох типів засобів, які вживаються: 1) на позначення емоцій і 2) для вираження емоцій, хоча тенденція до розмежування цих питань вже простежується в роботах багатьох дослідників [4]. Постпозитивами фразових дієслів з семантикою емоційності є, наприклад, частки *in, on/onto, to, up, down, off, back, aback, at, for, over, ahead, out, about, from, up to, with, astray, through* тощо. Дослідження постпозитивів фразових дієслів на позначення емоційних станів підлягає глибокому опрацюванню та подальшому вивченню. Ми б хотіли запропонувати на розгляд декілька прикладів постпозитивів у контрасті негативного та позитивного забарвлення в семантиці емоційності.

При дослідженні постпозитива *up*, на прикладі *blow up* можна спостерігати наступні семантичні значення з негативним забарвленням: *blow up* – 1) вибухнути (пряме значення; непряме значення – обернутися крахом); 2) вийти з себе, вибухнути; 3) підірвати, переносне значення – зруйнувати, знищити; 4) засмутити, вивести з себе, засмутити, підірвати

та ін. (наприклад: He absolutely blew me up yesterday! Він зовсім роздратував мене учора!). На прикладі дієслова break up – постпозитив up також має негативне забарвлення: розставатися, розділятися, завершуватися, зриватися, мати нервовий зрив (Unfortunately, they broke up a year ago.). Іншими прикладами негативного постпозитива up є bottle up, crack up, split up, give up, big up, boil up, act up, mess up, be cut up, be fed up, key up та ін. Постпозитив off у фразовому дієслові knock off надає таке ціле значення фразовому дієслову як «знищити», «вбити», «припинити», «збити» та ін. Частку out ми можемо спостерігати у таких фразових дієсловах як break out (саме у значенні «спалахнути, підірватися»). Фразове дієслово take back з постпозитивом back має негативне значення «жалкувати про сказане». Досліджуючи постпозитив downми зазвичай бачимо його негативну семантику не тільки щодо вираження емоційності, але й в інших контекстах. Щодо емоцій можна навести наступні приклади: gets me down (пригнічувати), break down (розирдатися), come down on, be down on, knockdown (критикувати), let smb. Down (підвести, зрадити), strike down (відхилити) тощо. Іншими негативними позитивами також можуть виступати to, off, out, around (go far around), through тощо.

Розглядаючи позитивне забарвлення фразових дієслів з постпозитивами, можна навести дуже велику кількість прикладів. Ми б хотіли зазначити постпозитив up та навести відповідні приклади, адже up ми розглядали вище в негативній семантиці, що є надзвичайно цікавим для подальшого дослідження, оскільки не лише up має двополярність. З постпозитивом up можна знайти такі фразові дієслова, як ease up, ginger up, liven up, loosen up, live up, put up with, feel up to, jazz up, cheer up, keep up, look up to тощо. Цікавим є той факт, що за своєю різнопласовою семантикою постпозитив up є насамперед позитивно забарвленим. Іншими двополярними постпозитивами можуть виступати out, in, to та інші. Наприклад, післялог for є не дуже частотним та може мати двополярне забарвлення, наприклад, у фразових дієсловах feel for та holdout for: The Russian government has benefited by their comparative prosperity, and by the incurable hatred they continue to feel for the classes which were once their oppressors. I didn't want to go, but she held out for.

В нашому дослідженні фразових дієслів з постпозитивами в семантиці емоційності ми оперуємо 8 базовими емоційними станами, що зазначалися вище: «здивування», «сум», «гнів», «страх», «провина», «інтерес», «радість», «відраза». Цікавим буде дослідити, які постпозитиви відносяться до вищезазначених категорій, так як, наприклад, в емоційному комплексі «горе» не виявлено фразових дієслів, а антонімічна близькість емоційного прояву представлено дієсловами

емоційного стану, а не фразово-дієслівними комплексами [1, с. 160]. До категорії «інтерес» відноситься базове дієприкметникове утворення *be interested in* та дієслівно-фразова сполука *latch on/onto*, що мають у своїй семантичній структурі архісему "зацікавлення" [1, с. 161]. До антонімічно близьких дієслів цього класу відносять 2 найбільш семантично навантажених дієслівних позначення: *be disinterested/ uninterested* та фразове дієслово *sicken of* (втратити бажання або інтерес) [1, с. 164]. Ми розглядаємо наразі лише деякі прояви постпозитивізму на позначення емоційності. Однак, не зважаючи на факт неосягненої глибини англійської мови, різноманіття лексико-семантичних одиниць, граматичних структур, незважаючи на те, що дослідники обирали різні критерії для класифікації емоцій, все ж таки основний базовий їх реєстр/набір є майже однаковим, а головний висновок, який було зроблено у процесі їх вивчення полягав у тому, що кожному з них можна визначити за оцінною шкалою: позитивною або негативною [1, с. 59]. Спостереження за мовною практикою представників англійської мови дозволяють зробити висновок про те, що в сучасній англійській мові досить чітко проявляється прагнення до формування яскравих, експресивних, емоційно-насичених висловлювань незалежно від сфери та особливостей комунікації. Як наслідок, мовні засоби, що забезпечують емоційну виразність, до яких також відносяться певні фразові дієслівні одиниці, займають найважливіше місце в оформленні висловлювань розмовної мови.

Література:

1. Бобер Н.М. Матричне профілювання семантики фразово-дієслівних емотивів у Британському національному корпусі: дис. ... канд. філол.наук: 10.02.21; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київ, 2020. 228 с.
2. Голубкова Е. Е. Использование лингвистических корпусов при решении семантических проблем. *Методи когнитивного аналізу семантики слова*; под.общей ред. В.И. Заботкиной. Москва: Языки славянской культуры, 2015. С. 39–81.
3. Григорьев С. В. Фразовые глаголы : учебно-справочное пособие. Санкт-Петербург : КАРО, 2003. 272 с.
4. Довгаль А. В., Шепелева Ю. А. Семантические особенности глаголов со значениями "эмоциональное состояние" и «эмоциональное отношение» в английском языке. *ACTA GERMANO-SLAVICA*. Могилев: Могилевский государственный университет имени А. А. Кулешова, 2015. Т. 6. С. 48–52.

5. Ермошин Ю. А. О роли и языковых средствах эмоциональной выразительности в официальной публичной речи. *Вестник Российского университета дружбы народов. Серия «Лингвистика»*. Москва, 2011. № 4. С. 5–10.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-1-46>

METAPHORS IN PSYCHOLOGICAL TERMINOLOGY IN ENGLISH AND SPANISH

Bobchynets L. I.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor at the Department of Romance Philology
and Modern Greek and Translation
Kyiv National Linguistic University
Kyiv, Ukraine*

Terminology of Psychology is scientific and precise, though we observe metaphors, in particular in Cognitive Psychology which studies mind, mental processes and characteristics, perception, memory, etc.

There exist three main metaphors referring to mind: *metaphor of a computer (metáfora de ordenador)*, *metaphor of brain (metáfora de cerebro)*, *narrative metaphor (metáfora de narración)*. The metaphor of a computer is a model of cognitive sciences. According to R. Gardner, this metaphor left aside emotional, historical, cultural, sociological and contextual factors because computers do not have emotions [3, p. 34]. This made possible to look separately at cognitive and emotional processes. The analogy is of functional character, therefore cognitive terms include computational language: input-output, software-hardware, random access memory, etc. According to the computer metaphor, cognition is represented as a mechanism of processing information. Cognition as a computer is of representational character. The structures of memorization are viewed as hardware of computers. Metaphoric descriptions of mental processes exist not only in the sphere of Psychology but also in every day speech, for example, we may say *to be blocked / estar bloqueado* to refer to the state of being unable to think, *to be disconnected / estar desconectado* referring to the loss of consciousness, *process and store information / procesar y almacenar la información*, etc. These are «mechanized» or «computerized» human characteristics [6]. J. Soto Ramírez gives examples of the opposite phenomenon, «humanization of a computer», metaphors which represent computers as humans: computers may be ill, may